

Convenant Verduurzaming Bedrijventerreinen

een (bijna) vergeten gebied met grote kansen...

30 januari 2020

Auteurs: Guus Mulder, Kees Willemse (TNO)

1. Samenvatting

Om aan de klimaatdoelstelling te kunnen voldoen ligt er een grote uitdaging om het energieverbruik bij bedrijven te verminderen en tegelijkertijd het aandeel lokaal opgewerkte duurzame energie bij bedrijven te vergroten. In Nederland is het merendeel van de bedrijven gevestigd op één van de 3.500 bedrijventerreinen die een oppervlak vertegenwoordigen van 80.000 hectare. Momenteel is er buiten de informatieplicht en de verplichtte maatregelen, geen specifiek beleid voor bedrijventerreinen. Vanuit een organisatorisch als ook technisch oogpunt is een gebiedsaanpak gericht op energietransitie op bedrijventerreinen interessant. Bestaande bedrijventerreinen zijn niet alleen gebieden waar gewerkt wordt maar bieden ook grote kansen voor de energietransitie en de uitvoering van het Klimaatakkoord.

De bedrijventerreinen bieden ruimte om duurzaamheidswinst te realiseren via zonnepanelen op daken, warmtepompen, (kleine) windmolens, lokale batterijen, smart grids, optimalisatie productieprocessen, gebruik van restwarmte, etc. Daarnaast wordt geconstateerd dat op verschillende bedrijventerreinen gezamenlijke inkoop en duurzame opwek van energie ook binding creëert tussen de bedrijven en ondernemers. Het leidt dus ook tot een betere organisatiegraad op bedrijventerreinen. Dit maakt de terreinen meer toekomstbestendig en biedt op termijn ook kansen voor andere ontwikkelingen zoals het uitwisselen en hergebruiken van grondstoffen etc.

Een groot aantal partijen is betrokken bij de energietransitie op bedrijventerreinen. Ondersteuning en samenwerking met provincie, omgevingsdiensten, ontwikkelingsbedrijven en gemeenten is nodig om uitvoering effectiever en efficiënter te maken en om het draagvlak van bedrijven te verhogen. Daarnaast zijn knelpunten in wet- en regelgeving en financieringsconstructies met een langere terugverdientijd in veel gevallen nog een obstakel. Om verder te komen is bundeling van krachten, afstemming, doorontwikkeling van concepten, enz. nodig. Een convenant heeft een belangrijke toegevoegde waarde in de transitie naar energie-producerende bedrijventerreinen. Wellicht kan dit convenant op een later moment worden verruimd naar een greendeal, wanneer het Rijk zich er nog nadrukkelijker achter stelt. Dat zou dit initiatief nog verder versterken en wellicht ook financiering mogelijk maken vanuit het IKIA Klimaatakkoord.

2. Preambule

Voor de individuele MKB'er en bij de bedrijventerreinen waar hij gevestigd is spelen er vele zaken die allemaal de aandacht vragen en allemaal op hun eigen manier van belang zijn voor een succesvol ondernemingsklimaat. Zo speelt naast energiebesparing bijv. ook mobiliteit/bereikbaarheid, veiligheid, afvalverwerking, asbestsanering en het streven naar een circulaire economie. Veel van deze zaken zijn verweven en dat maakt het voor de ondernemer vaak heel complex, terwijl de aandacht vaak- begrijpelijk- primair uitgaat naar de eigen bedrijfsvoering. Zonder daar op af te dingen is dit convenant juist bedoeld om de ondernemers te ondersteunen bij die vele hierboven genoemde zaken en hem te 'ontzorgen 'door het collectief beschikbaar maken van de benodigde kennis, het organiseren van het proces en het selecteren van de juiste uitvoerende partijen.

Met dit convenant wordt de focus in eerste instantie gelegd bij verduurzaming op het gebied van energiebesparing, duurzame energie opwekking en vermindering van CO2 uitstoot, maar het is wel de bedoeling om het grotere geheel niet uit het oog te verliezen en geen (energie-gerelateerde) maatregelen te nemen die strijdig zijn met dat grotere doel. 'Schoon, heel en veilig 'zijn belangrijke voorwaarden alvorens met de energietransitie aan de slag te gaan. De partijen die in dit convenant verbonden zijn zullen mogelijk (later) ook op andere onderwerpen samenwerken. Tevens kan dit convenant een bijdrage leveren aan de RES plannen die momenteel voor alle regio's in Nederland in voorbereiding zijn.

3. Doel en ambities

Hoofddoel van het convenant is het versnellen van de energietransitie door samenwerking van de deelnemers aan een effectieve collectieve aanpak voor bedrijventerreinen.

Voor ondernemers ontstaat daardoor een beter verdienmodel, voor gemeenten en provincies worden de bedrijventerreinen daarmee versneld toekomstbestendig gemaakt. Onderliggende doelen daarbij zijn:

1. Op korte termijn toewerken naar een programmatische aanpak tussen overheden en het bedrijfsleven voor een versnelde verduurzaming van bedrijventerreinen. Hierin moet tenminste aandacht zijn voor a) de benodigde kennisontwikkeling en -verspreiding, b) het aanjagen van lokale initiatieven vanuit een regionale aanpak en c) het realiseren van capaciteit en organisatiekracht bij lokale initiatieven om de verduurzaming vorm te geven.

2. Opzetten van een netwerk (Provincies, Omgevingsdiensten, ROM's, bedrijventerreinen, parkmanagers en MKB'ers) waarbinnen kennisdeling kan plaats vinden en uitwisseling van praktijkervaring met betrekking tot de uitvoering van energiemaatregelen;
3. Vanuit een gezamenlijk belang draagvlak creëren bij de overheid en in de maatschappij voor de verduurzaming van bedrijventerreinen, met als doel om bedrijventerreinen in bestaande trajecten een plaats te geven (bijvoorbeeld klimaatagenda, MMIP, wijkaanpak, TKI, etc.);
4. Knelpunten identificeren en adresseren (en innovatiebudget daarvoor realiseren);

Uiteindelijk moeten bedrijventerreinen of clusters daarvan zelfstandig in hun energiebehoefte gaan voorzien en waar mogelijk zelfs leveren aan de omgeving. Bedrijventerreinen hebben de mogelijkheden om energiehubs te worden. Hiermee wordt een nieuwe dimensie aan een bedrijventerrein toegevoegd. Dit toekomstbeeld moet beter uitgedragen worden. Hiermee zal ook meer steun van het bedrijfsleven en de gemeenten worden verkregen (toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen). Voordelen van een dergelijke collectieve aanpak zijn ook:

- Efficiënt ruimtegebruik door het treffen van duurzame maatregelen in bestaand gebied, zoals zon op bedrijfsdaken (maatschappelijk rendement)
- Versnellen energietransitie koppelen aan verdienmodellen voor ondernemers; win-win (maatschappelijk rendement gecombineerd met financieel rendement)
- Kwaliteitsverbetering bebouwde omgeving door duurzame investeringen in bestaande gebieden en vastgoed (maatschappelijk rendement gecombineerd met financieel rendement)
- Boost voor lokale en regionale werkgelegenheid door uitvoeren duurzame maatregelen, zoals uitvoeren verlichtingsplannen en zonnepanelen (financieel rendement)
- Verbetering van de organisatiegraad op bedrijventerreinen door meer binding tussen ondernemers (en andere partijen)
- Leggen van een basis voor uitbouwen circulaire activiteiten door beter organisatiegraad en aantoonbaar vertrouwen en duurzame verdienmodellen

De ambities van de deelnemers aan het convenant zijn verschillend, wegens de verschillende rol die partijen in de energietransitie vervullen. Alle afzonderlijke ambities dragen op hun eigen manier bij aan de verduurzaming van bedrijventerreinen. Deze individuele ambities van de deelnemers zijn weergegeven in bijlage 1. Dit zijn momenteel de voortrekkers t.a.v. de verduurzaming van bedrijventerreinen. Het is de bedoeling en de verwachting dat deze ambities een aanstekelijke uitwerking zullen hebben op andere partijen met een gelijke rol (zoals bijvoorbeeld de ene omgevingsdienst de andere kan enthousiasmeren) maar ook op andere partijen. Zodoende kan dit convenant een sneeuwbaaleffect teweeg brengen waardoor de verduurzaming van bedrijventerreinen in een stroomversnelling terecht zal komen.

4. Werkwijze en knelpunten

Het convenant kan een belangrijke toegevoegde waarde hebben als het gaat om kennisdeling en -ontwikkeling. Door het opzetten van een netwerk waarin ervaringen worden gedeeld en krachten worden gebundeld in samenwerkingsverbanden kunnen nieuwe innovaties ontstaan die opschaling van uitvoering van maatregelen mogelijk maken en waarmee de verduurzaming van bedrijventerreinen sterk kan worden bespoedigd. BE+ gedragen door onder meer TNO, kan dit coördineren en een voortrekkersrol vervullen in deze kennisdeling als ook in het aanbieden van reeds bestaande instrumenten en het ontwikkelen van nieuwe instrumenten. Andere organisaties die betrokken zijn bij de verduurzaming van bedrijventerreinen zijn welkom om hierbij aan te haken.

Door vanuit het gezamenlijk belang ervaringen die in de praktijk worden opgedaan te identificeren en te adresseren, kunnen de condities worden aangepast waar het gaat om wetgeving, financiering, participatie en technische mogelijkheden. Soms zijn er regels die belemmerend werken voor groene innovaties, zoals bijvoorbeeld dat (alleen) maatregelen met een terugverdientijd onder de vijf jaar verplicht wordt gesteld- deze regel werkt het lange-termijn denken juist tegen, wat nodig is voor structurele verduurzaming.

Concrete knelpunten die door de convenant deelnemers worden ervaren zijn onder meer:

- a. **Het ontbreken van de energiegebruiksgegevens.** Voor het terrein als geheel zijn deze al niet beschikbaar, laat staan voor de individuele bedrijven. Natuurlijk is deze informatie gedeeltelijk concurrentie gevoelig, maar we moeten ons samen sterk maken om hier veel meer inzicht in te krijgen dan nu het geval is.
- b. **Omgaan met informatieplicht;** Het ontwikkelen van een gezamenlijke geïntegreerde aanpak waarin de 'stok' (informatieplicht en verplichte maatregelen wordt gecombineerd met de 'wortel': aantrekkelijke financieringsvormen voor maatregelen inclusief de opwekkink, opslag en uitwisseling van duurzame energie op ene bedrijventerrein. In het algemeen is een integrale aanpak van een regio van groot belang voor de toekomstbestendigheid van de bedrijventerreinen.
- c. **Monitoring van de resultaten;** Hier is een groeiende behoefte aan. De Energie Potentieel Scan is genoemd als een middel dat hiervoor geschikt zou kunnen worden gemaakt in combinatie met individuele energiescans. In de komende periode gaan we op zoek naar middelen om dit te realiseren.
- d. **Investeerders voor collectieve financiering;** om te komen tot een gezonde business case met een ESCO is het van belang dat financiers zich daarbij aansluiten; de komende tijd gaan hiervoor nadrukkelijk banken en investeerders worden benaderd;
- e. **Knelpunten in het elektriciteit netwerk;** er zijn al diverse concrete voorbeelden waar ondernemers hun aansluiting willen uitbreiden, maar de netbeheerder dit niet toestaat. Dit komt door knelpunten

in het elektriciteit netwerk, soms op laagspanningsniveau (lokaal), soms op middenspanningsniveau (regionaal). Dit leidt ertoe dat ondernemers hun zonnepanelen niet op het net kunnen aansluiten, en de netwerkbeheerder bovendien aangeeft dat een oplossing soms nog jaren weg is. Dit is zeer ontmoedigend en niet aanvaardbaar. Via smartgrids en Lokaal Energie Management wordt momenteel naar oplossingen hiervoor gezocht.

- f. **Ontwikkeling van warmtenetten met een goede businesscase;** Op een bedrijventerrein produceert het ene bedrijf restwarmte terwijl een ander bedrijf warmte nodig heeft; voor de uitwisseling van die warmte op efficiënte en zakelijke manier zijn modellen en instrumenten nodig.

Bovenstaande knelpunten zijn naar voren gekomen tijdens overleg met een groep bedrijventerreinen en betrokkenen waarin informatie is uitgewisseld en ervaringen zijn gedeeld. Zulk overleg wordt regelmatig georganiseerd door TNO/BE+ en zal in het kader van dit convenant verder worden voortgezet en gestructureerd. Waarschijnlijk zullen zich dan ook andere, nieuwe knelpunten aandienen die ook weer collectief kunnen worden aangepakt.

5. Organisatie

Vanuit de deelnemers aan het convenant zal een kerngroep worden gevormd die onder meer de volgende activiteiten zal (doen) uitvoeren:

- a. Het opzetten van periodieke bijeenkomsten met deelnemers en anderen die betrokken zijn bij de verduurzaming van bedrijventerreinen;
- b. Het aanpakken van de hierboven genoemde knelpunten, het benaderen van autoriteiten en andere instellingen om deze knelpunten te laten wegnemen;
- c. Het voeren van gesprekken met BZK/EZK/RVO en andere overheden om zoveel mogelijk draagvlak te krijgen voor de verduurzaming van bedrijventerreinen alsook om de financiële middelen (procesgeld) daarvoor te verkrijgen;
- d. Het aanmoedigen van zoveel mogelijk andere betrokkenen om zich aan te sluiten bij dit convenant, zowel van overheden als bedrijfsleven, om steeds meer draagvlak te krijgen en steeds meer effect op de energietransitie en de CO₂ besparing;
- e. Het streven om op termijn dit convenant te verruimen tot een greendeal, teneinde meer ondersteuning van het Rijk te krijgen voor de verduurzaming van bedrijventerreinen, zoals een duidelijkere plaats aan de klimaattafels e.d. bij toekomstig overleg over de klimaatdoelen;
- f. Het organiseren van landelijke bijeenkomsten waarbij praktijkervaringen over de uitvoering van (collectieve) energie maatregelen worden uitgewisseld

Beoogde deelnemers aan de kerngroep zijn in ieder geval (een vertegenwoordiger van):

- Een provincie
- Een Regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM)
- Een Omgevingsdienst
- Een (middelgrote) gemeente
- TNO
- MKB/parkbeheerder/een bedrijventerrein
- Eventueel nog een andere betrokken partij

6. Deelnemers aan het convenant

De volgende partijen scharen zich achter de doelstellingen van dit convenant en hebben ambities die daar op aansluiten (zie bijlage):

- TNO
- Oost-NL
- Provincie Zuid Holland
- Omgevingsdienst IJmond
- Greenbiz IJmond
- Hoog16hoven
- CLOK
- Hoorn80 Energiepositief
- BT Boekelermeer
- Samenmeerwaarde (BT Spijkenisse)
- Omgevingsdienst Midden Holland
- Green Business Club
- De Parkmanagers
- Energieke Regio
- Markus Werklocatie regie
- Bedrijvenkring Schieoevers (BKS Delft)
- Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN)
- Tarmo
- Kortman DGO
- WM3
- Limburgse Werkgevers Vereniging
- STEC groep

- Fit our Future
- Qing groep
- Stichting Stimular
- Vereniging Bedrijven Schiebroek
- Airport Businesspark Lijnden
- IMC (Drechtsteden)
- **Gemeente Westland**
-

...en andere organisaties (er melden zich elke week nieuwe partijen aan)

Naast de hierboven genoemde partijen zijn er vele partijen die hebben aangegeven dat ze positief staan tegenover het Convenant, maar om uiteenlopende redenen op dit moment (nog) niet kunnen ondertekenen.

7. Looptijd en evaluatie

Het convenant heeft een voorlopige looptijd van 3 jaar, die stilzwijgend verlengd wordt tenzij partijen dat niet willen. Er wordt ieder jaar een evaluatie gedaan van de bereikte resultaten en deze wordt gepresenteerd tijdens een bijeenkomst waarbij alle convenantdeelnemers worden uitgenodigd. Hier kunnen de ondertekenaars van het convenant dan laten zien hoe hun ambities zoals verwoord in de bijlagen van het convenant in de praktijk zijn gebracht. Tevens kan er voor worden gekozen om de tussentijdse evaluatie ook te presenteren aan derden (zoals bijv een lokale overheid), maar dit alleen na uitdrukkelijke toestemming van de betrokkenen.